

ראה ג

איז' ווייל, ווי גערעדט כמה פעמים,
אז וואו נאָר מעגלעך, דאַרף מען איינ-
לערנען אז די תורה איז אויסן צו זאָגן אַ
נייעם ציווי ודין (און ניט זאָגן, אז דער
ציווי קומט בלויז מוסיף זיין נאָך אַ לאו
ואזהרה אין אַ ציווי מפורש⁶),

און דערפאַר לערנט רש"י אז "לא
תאכל כל תועבה" איז מחדש אַ נייעם
סוג איסור אכילה (וואָס מען ווייס ניט
פון פריערדיקע פסוקים) — "כל שתעב-
תי לך" איז אסור באכילה, און ווי רש"י
איז מדייק בהמשך פירושו — "ובא
ולמד כאן שלא ישחט ויאכל".

ב. מען דאַרף אָבער פאַרשטיין די
דוגמא וואָס רש"י גיט פון "צֶרֶם אֶזֶן
בכור כו":

וויבאַלד דער "דבר שתעבתי לך"
בנדר' איז די תועבה פון "כל מום לא
יהי בו", וואָס רעדט ניט בלויז וועגן אַ
בכור, נאָר וועגן יעדן "זבח שלמים" —
פאַרוואָס ברענגט רש"י די דוגמא דוקא
פון "צֶרֶם אֶזֶן בכור" (ובפרט אז דאָס איז
ניט אַ דבר רגיל והוזהר)? — רש"י האָט

א. אויפן פסוקי "לא תאכל כל
תועבה" איז רש"י מפרש: כל תועבה —
כל שתעבתי לך כגון צֶרֶם אֶזֶן בכור כדי
לשוחטו במדינה הרי דבר שתעבתי לך
כל מום לא יהי בו⁷ ובא ולמד כאן שלא
ישחט ויאכל על אותו המום (און דער-
נאָך ברענגט רש"י אַ צווייטע דוגמא פון
"בשל בשר בחלב", כדלקמן ס"ד).

דאָס הייסט, אז דער טייטש פון "לא
תאכל כל תועבה" איז — אז אויב ס'איז
געטאָן געוואָרן אין אַ זאָך אַ פעולה וואָס
"תעבתי לך", וואָס תורה האָט גע-
אסר'ט טאָן — איז "לא תאכל", ווערט די
זאָך אסור באכילה⁸.

און דער טעם פאַרוואָס רש"י לערנט
ניט אז דער פסוק "לא תאכל כל תועבה"
איז אַ הקדמה כללית צו דער פרשה פון
מאכלות אסורות⁹ און "כל תועבה" בא-
ציט זיך צו די מאכלות אסורות, אז זיי
זיינען "נתעבים לנפש הטהורה"¹⁰ —

(1) פרשתנו יד, ג.

(2) אמור כב, כא. — ולהעיר שלכאורה בפשט'ם
אין כוונת הכתוב לאסור הטלת מום בקדשים כ"א רק
לאסור הקרבת קרבן עם מום, "כי יקריב גו' כל מום
לא יהי בו" [משא"כ ע"ד ההלכה שלמים מ, כל מום
לא יהי בו] — "אל תחן בו מום" (ת"כ עה"פ.
בבורות לג, סע"ב ואילך, ובכ"מ).

ואולי יש לומר ע"פ פרש"י אמור שם, כב: שלשה
פעמים להזהיר על הקדשן כו' — שזוה מובן, דכשם
שאסור להקדיש בע"מ, כך אסור להטיל מום
בקדשים.

(3) אלא שאינו כלל בכל האיסורים — ראה
בארוכה חולין קיד, ב ואילך ובמפרשים שם. רא"ם
וגו"א (ועוד מפרשי רש"י) כאן. לקמן הערה 15.

(4) ראה ראב"ע, רמב"ם, ספורנו, אברבנאל ועוד.

(5) ל' הרמב"ם, ועד"ז בראב"ע. וראה אברבנאל
בארוכה.

(6) ראה גם באר יצחק על פרש"י כאן.

(7) ראה לקו"ש חט"ז ע' 332 הערה 36. ועוד. —
וגם ע"ד ההלכה כ"ה, ד.כל היכא דאיכא למדרש
דרשינו ולא מוקמינן בלאי יתירי" (פסחים כד, ריש
ע"ב).

(8) ברמב"ן כאן ש"רצה להוסיף באור במאכלים
האסורים" (שטעם איסורם הוא מפני שהם "נתעבים
לנפש הטהורה" . . . יולידו עובי ואטימות בנפש") —
אבל פשטות לשון הכתוב היא, שבא להוסיף אזהרה
ולא (ולא רק "באור"). וראה גם רש"י שמיני יא, מד.

(9) ע"ד "דיבר הכתוב בהוזהר" (רש"י משפטים כב,
ל. פרשתנו טו, יט. ובכ"מ).

געקאנט זאגן באופן כלי'י¹⁰: כגון מטיל מום בקדשים¹¹.

די שאלה איז נאך גרעסער: דער מקור פון פרש"י איז אין ספרי על הפסוק¹², אבער דארט ברענגען זיך צוויי דיעות: "ר' אליעזר אומר מנין לצורם אוזן של בכור ואכל ממנה שעובר כל"ת ת"ל לא תאכל כל תועבה, אחרים אומ' רים בפסולי המוקדשים הכתוב מדבר".

זיינען מפרשים¹³ מבאר, אז לויט דעת "אחרים" איז "צורם אוזן של בכור" ניט אין גדר פון "לא תאכל כל תועבה" — וויבאלד אז א בכור בעל מום איז מותר באכילה אן קיין פדיון, איז עס דעריבער ניט קיין דבר מתועב; נאר דוקא פסולי המוקדשים וואס דארפן פריער האבן פדיון זיי צו מתיר זיין באכילה, זיינען זיי אין גדר פון "תועבה" און זיינען דערפאר אסור באכילה.

איז ניט מובן: פארוואס ברענגט רש"י די דוגמא פון "צורם אוזן של בכור" (און איז דערמיט מכריע — בפשוטו של מקרא¹⁴ — כדעת ר"א¹⁵), און זאגט ניט די

10 ע"ד לשון הרמב"ם הל' פסולי המוקדשין פ"ח ה"ג: (וראה סהמ"צ שלו מ"ת קמ. חינוך מצוה תסט).

11 שמתורים במדינה (ע"י פדיון), כפרש"י לעיל (פרשתנו יב, טו).

12 ספרי דבי רב ותולדות אדם לספרי שם (ומתמצים עפ"י שיטת הרמב"ם בהל' פסוה"מ שם. ע"ש). וראה תוד"ה ומי — בכורות (לד, סע"א ואילך). תוד"ה רבא — תמורה ד, סע"ב [אבל בתוד"ה כל (חולין קטו, א — נעתק בראש"ם כאן): דשרי רחמנא קדשים שהומום כצבי ואיל א"כ אינו דבר מתועב — דמ"ש "קדשים" (אף שמדבר בבכור) מוכח דס"ל דלאו דוקא בכור. ואכ"מ].

13 והרי חילוק זה (דבכור בע"מ אין צריך פדיון) הוא גם ע"פ פש"מ (כפרש"י פרשתנו לקמן טו, כג).

14 וכן מכריע דצורם אוזן של בכור אסור באכילה מה"ת, ולא רק מצד קנס דרבנן (ראה בכורות לד, סע"א ואילך ובתוד"ה ומי שם. תוד"ה רבא תמורה

פשוט'ערע און כללות'דיקע דוגמא פון "פסולי המוקדשים" (אדער ברענגען בלויז די צווייטע דוגמא, "בשל בשר בחלב"¹⁵)?

ג. אויך דארף מען פארשטיין די אריכות לשון רש"י אין דער דוגמא, דלכאורה האט רש"י געקענט זאגן בקיצור¹⁶: "כגון צורם אוזן של בכור הרי דבר שתעבתי לך כל מום לא יהי בו ובא ולמד כאן שלא יאכל".

פארוואס איז רש"י מוסיף:

(א) "כדי לשוחטו במדינה"¹⁷ — למא נפק"מ אז די כוונת האדם בעת צרימת אוזן של בכור איז געווען "כדי לשוחטו במדינה"? אפילו ווען מ'האט ניט מכיון געווען "לשוחטו במדינה" האט מען דאך געטאן א "דבר שתעבתי לך" — "כל מום לא יהי בו"¹⁸.

שם. וראה תוד"ה כל חולין שם. מפרש"י רש"י כאן. ואכ"מ.

15 ולהעיר מכ"כ מהאופנים שהובאו בחולין שם (כמו: המבשל בשבת, כלאי זרעים ועוד), שלכאורה הטעמים שבגמ' שם שלא נאסרו מצד "לא תאכל כל תועבה" אינם מתאימים בלימוד ע"ד הפשט (וראה הנסמך בהערה 3): ואת"ל שע"ד הפשט יש בהם האיסור ד"לא תאכל" — כל שתעבתי לך, ה' אפשר לרש"י להביא דוגמא יותר פשוטה.

[ולפי המסקנא לקמן (סעיף וז) יש לומר הטעם שרש"י לא הביא א' מהדוגמאות הנ"ל — כי מעדיף רש"י הדוגמא שבחז"ל, מכיון שגם] היא מתאימה בלימוד ע"ד הפשט].

16 כבספרי. אלא שרש"י (א) צריך להוסיף מהי "התועבה" — "כל מום לא יהי בו" (ובפרט ע"פ הנ"ל הערה 2). (ב) מדגיש "ובא ולמד כאן", כנ"ל ס"א.

17 שהרי אין רש"י צריך להודיע הדין שבכור בע"מ נאכל במדינה — כי כבר מפורש הוא בפרש"י לעיל (יב, טו) בנוגע לכל הקדשים (ולקמן טו, כב מפורש בבכורות גבי בכור).

ובכל אופן — דבר זה (שמתור לאכול בכור בע"מ במדינה) מוכן בלאה"כ מהמשך לשון רש"י כאן, ובא ולמד כאן שלא ישחט ויאכל.

18 ע"ד ההלכה (משנה בכורות לה, א ובפרש"י

אין דער בהמה נאך א מום, ווערט דער מיט בטל די „תועבה“ וואס האט זיך אין איר געשאפן דורך הטלת המום באיסור?¹⁹

(ב) אפילו אויב מ'וועט געפינען א הסברה בזה — איז נאך אלץ ניט מובן: למאי נפק'מ בפשוטו של מקרא צי דער איסור אכילה בלייבט לעולם, אדער בלויז ביז „נולד בו מום אחר“? פירוש רש"י איז דאך ניט קיין ספר הלכות וואס דארף באווארענען ווי דער ענין איז להלכה.

ד. ווייטער זאגט רש"י א צווייטע דוגמא אויף „דבר שתעבתי לך“ — „בשל בשר בחלב. הרי דבר שתעבתי לך והזהיר כאן על אכילתו“.

איז תמוה (ווי מפרשים²² פרעגן): רש"י האט שוין (צוויי מאל²³) מפרש גע-ווען אז „בג' מקומות נכתב בתורה²⁴ (דער ציווי פון „לא תבשל גדי בחלב אמו“) א' לאיסור אכילה וא' לאיסור הנאה וא' לאיסור בישול“ — פארוואס דארף מען האבן א באזונדער לאו אויף איסור אכילתו, בשעת עס איז סייווי אסור מצד דעם לאו פון „לא תאכל כל תועבה“?

דער מקור פון דעם פירוש רש"י („בשל בשר בחלב כו'“) איז אין גמרא²⁵ — „מנין לבשר בחלב שאסור באכילה

ר"א מה ש'לא ישחוט עולמית' הוא רק דרבנן, ומה'ת אסור רק עד שיוולד בו מום אחר (תוס') בכורות שם. ספרי דבי רב לספרי כאן. דברי דוד להט"ז על פרש"י כאן (בסופו). ועוד). ואכ"מ. (22) רע"ב, ס' זכרון, לבוש האורה, דברי דוד, צידה לדרך ועוד.

(23) משפטים כג. יט. תשא לד, כו.

(24) משפטים ותשא שם. פרשתנו יד, כא (אלא שברש"י שם פי' באי"א. וכבר האריכו במפרשי רש"י. ואכ"מ).

(25) חולין שם.

(ב) „ובא ולמד כאן) שלא ישחוט ויאכל“ — פארוואס דארף רש"י צו-געבן דעם ווארט „ישחוט“?

(ג) פון דעם סיום ל' רש"י „על אותו המום“ איז משמע, אז רש"י מיינט מדייק זיין, אז דוקא „על אותו המום“ לא ישחוט, אבער „נולד בו מום אחר — ישחוט עליו“²⁶.

איז ניט מובן:

(א) וואס איז דער הכרח אין פשוטו של מקרא אז א צווייטער מום נעמט אראפ דעם איסור אכילה וואס האט זיך געלייגט אויפן בכור מצד „לא תאכל כל תועבה“?²¹ צי ווייל ס'איז נולד געווארן

(שם) „לדעתו (שנתכין להתירו) אסור שלא לדעתו מותר“. אבל זהו משום שלפי סוגיית הגמ' האיסור הוא רק משום קנס (ולכן — שלא לדעתו אין מקום לקנס): אבל לפרש"י בפשט'ם שהוא דין תורה מצד שנעשה בו „דבר שתעבתי לך“ — מאי נפק'מ כוונת האדם בזה?

(19) בפשוטו — לשון זה ברש"י הוא אגב לשונו לפני' „כדי לשוחטו במדינה“. אבל הא גופא דורש ביאור — דהול' (כלישנא דקרא) „לאוכלו“.

(20) דעת חכמים במשנה בכורות (לד, סע"א) [משא"כ לדעת ר"א ד.לא ישחוט עולמית']. וראה הערה הבאה. ואכ"מ.

(21) שהרי אין האיסור כאן מפני שהמטיל מום באיסור נשאר עליו איסור אכילה במדינה מחמת קדושת בכור (שאי מקום לומר שצ"י מום אחר שוב נפקע (קדושת בכור, ובמילא) האיסור) — כ"א שאסור באכילה רק מחמת „לא תאכל כל תועבה“, ולמה יותר אח"כ צ"י מום אחר (ולהעיר מרש"י חולין שם (קיד, ב) ד"ה הרי הוא בכל תאכל: עולמית).

ושאני דעת חכמים במשנה בכורות שם — כי לשיטתם ה"ז רק קנס, כהמשך הסוגיא שם (ובנ"ל הערה 18. אבל ראה צפצפ' עה"ת פרשתנו כאן). אלא שברמב"ם ה'ל' פסוק'ם שם מוכח, דגם האיסור מה"ת (מצד „לא תאכל כל תועבה“) הוא רק עד שיוולד בו מום אחר. ובכמה מפרשים, שלדעת

(*) אבל ראה סהמ"צ להרמב"ם וחינוך שבהערה

אכילת בשר בחלב איז מען עובר אויף שני לאווין.

— עפ"ז וואלט מען אויך געקענט מסביר זיין דעם שינוי בלשון רש"י: אין דער ערשטער דוגמא זאגט רש"י „ובא ולמד כאן שלא ישחט ויאכל“, משא"כ ביי „בשל בשר בחלב“ איז ער משנה און זאגט „וזהויר כאן על אכילתו“ (ניט — ולמד כאן שאסור באכילה „וכיו"ב).

ווייל ביי „צרם און בכור“ ווערט דער איסור אכילה אפגעלערנט מכאן („בא ולמד כאן שלא ישחט ויאכל“); משא"כ בבשר בחלב וואס איסור אכילתו ווייס מען שוין פון פריער (פון דעם וואס עס שטייט ג' פעמים „לא תבשל“), און דא איז דאס בלויז וואס עס קומט צו אן אזהרה — „וזהויר כאן על אכילתו“.

אבער דאס איז ניט קיין תירוץ מספיק, ווייל³¹:

(א) סוף-סוף איז דא רש"י פארט מדגיש „וזהויר כאן על אכילתו“, וואס פון דעם איז משמע אז די אזהרה איז „כאן“ — ניט אז דא איז נתוסף געווארן נאך אן אזהרה.

(ב) ועוד ועיקר: די כוונה פון רש"י בפירושו אויף „לא תאכל כל תועבה“ איז (כנ"ל סעיף א) צו ארויסברענגען אז דער פסוק קומט לערנען א חידוש, א נייעם דין ואיסור וואס שטייט ניט במקום אחר — איז ווי פאסט צו ברענגן גען דערויף א דוגמא פון אן איסור אין וועלכן דער פסוק דא טוט ניט אויף קיין חידוש דין, נאר ער איז בלויז מוסיף א צווייטן לאו, „לעבור עליו בשני לא-וויין“?

שנאמר לא תאכל כל תועבה — אבער דארט זיינען דאס צוויי דיעות (איין מ"ד לערנט עס אפ פון „לא תאכל כל תועבה“, און א צווייטער מ"ד²⁶ פון דעם וואס „לא תבשל גר“ שטייט ג' פעמים) — ווי אזוי אבער נעמט אן רש"י ביידע לימודים ודיעות?

מפרשים²⁷ פארענטפערן, אז דער לאו פון „לא תאכל כל תועבה“ איז ניט מחייב קיין מלקות, ווייל עס איז א לאו שבכללות שאין לוקין עליו; דעריבער דארף מען האבן דעם לאו מיוחד פון „לא תבשל“ אויף אכילת בשר בחלב.

אמנם, דער תירוץ איז מתאים²⁸ בלימוד ע"ד ההלכה, סאיז אבער שווער אזוי צו פארענטפערן כוונת רש"י בפירושו על התורה²⁹ — מען געפינט ניט אז רש"י זאל ברענגען בפירושו על התורה דעם כלל אז אין לוקין על לאו שבכללות.

ה. לכאורה וואלט מען געקענט פארענטפערן אז דאס איז ע"ד ווי רש"י זאגט בכמה מקומות³⁰ אז די תורה איז מוסיף א לאו כדי „לעבור עליו בשני לאווין“ (וכיו"ב) — ועד"ז בנדו"ד, אז ביי

26) שם קטו, ב. — וראה בהסוגיא שם עוד דיעות ולימודים.

27) רע"ב ולבוש שם. וכ"ה ברא"ם משפטים שם.

28) אבל ראה צידה לדרך כאן מה שהקשה על ת"ז — ממש' החינוך (שם) שלא תאכל כל תועבה אינו לאו שבכללות ולוקין עליו. ע"ש (וראה גם רמב"ם הל' פסוהמ"ק שם). אלא שבמנ"ח שם — ע"פ דעת החינוך — שרק על פסולי המוקדשין לוקין, אבל „שאר איסורין (שהם) יוצאין ממנו“ אין לוקין עליהם. ע"ש. וראה כס"מ הל' טומאת מת פ"א ה"ב. שער המלך הל' יסוה"ת פ"ה ה"ח.

29) נוסף על העיקר, שמפשוטות לשון רש"י „וזהויר כאן על אכילתו“ משמע שיעקר האזהרה היא כאן (ולא בהכתוב דלא תבשל גר).

30) ראה לדוגמא — פרש"י: תשא לד, כג. (הרבה מצות כו"ה). צו ו. ו. שמיני יא, מד. אמור כג, לא. ועוד.

31) וגם: אם מוקמינו בלאווי יתירי, מגיל שלא תבשל ג'פ קאי על איסור אכילת (והנאת) בשר בחלב, ולא (כפשוטו של מקרא) לאסור הבישול בלאווין הרבה?

ו. וי"ל דעם ביאור בכל זה:

רש"י קומט באווארענען א תמי' אין די ווערטער „לא תאכל כל תועבה“ כשלעצמן: וויבאלד דא רעדט זיך וועגן זאכן וועלכע דער פסוק אליין איז זיי מתאר אלס „תועבה“ (ניט אויסטייטשנדיק וועלכע זיי זיינען) — והיינו, אן ס'איז א דבר ידוע (ממקום אחר) אן זיי זיינען אן ענין של תועבה³² — איז ניט גלאטיק וואס טוט אויף דער פסוק מיט דער אזרה „לא תאכל כל תועבה“: וויבאלד אן זיי זיינען „תועבה“ איז מובן אן זיי דארפן זיין „נתעב“ — מטאר זיי ניט עסן?

דארף מען זאגן, אן דער פסוק מיינט א סוג מיוחד אין „תועבה“, וואס לולא דעם ציווי „לא תאכל גוי“ וואלט מען ניט געוואוסט אן ער איז אסור באכילה, און דוקא פון דער אזרה „לא תאכל כל תועבה“ — יעדן אופן פון „תועבה“ — לערנט מען אפ אן אויך אזא „תועבה“ איז אסור באכילה.

און דאס איז וואס רש"י איז מחדש גלייך בתחילת פירושו „כל תועבה — כל שתעבתי לך“, וואס די הדגשה בזה איז דער ווארט „(תעבתי) לך“: דער תיעוב איז ניט אין דער זאך — נאר ביחס צום גברא, „תעבתי לך“.

והיינו: דא מיינט ניט דער פסוק סתם מאכלות אסורות וועלכע זיינען דברים מתועבים מצד עצמם (און דאס וואס זיי זיינען אסור בלויז פאר אידן און ניט פאר בני נח, איז ווייל אויך א דבר מתועב³³ האט די תורה ניט גע'אסר'ט צו א בן נח³²):

נאר דא טוט אויף דער פסוק א נייעם גדר — אן עס זיינען פאראן זאכן וואס „תעבתי לך“: דער „תיעוב“ איז בלויז „לך“ — ביחס צו דעם „גברא“, אבער ניט אן די זאך עצמו איז א דבר מתועב.

אויך די זאכן — כאטש זיי זיינען ניט קיין דברים מתועבים — איז „לא תאכל“.

[און דאס איז דער המשך הכתובים: נאך דעם ווי תורה זאגט אן דעם איסור פון „לא תתגודדו גוי“ מצד דעם וואס „עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה“³⁴, איז די תורה ממשיך „לא תאכל כל תועבה“ — „כל שתעבתי לך“, אן דער תועבה איז נאר מצד מעלת ישראל, אלס „עם קדוש . . לה' אלקיך גוי“].

ז. אויף דעם ברענגט רש"י די ערשטע דוגמא — „כגון צרם אוזן בכור“ — און זאגט ניט סתם „מטיל מום בקדשים“ —

ווייל דוקא ביי בכור איז מודגש ווי מצד דעם „דבר“ גופא איז ניטא קיין תיעוב³⁵ (און דער תיעוב איז בלויז מצד הגברא):

ביי אלע קדשים, וואס א מום פסל'ט די בהמה למזבח, בלייבט אבער די בהמה קדשים ביז מ'איז זי פודה. די מציאות פון פסולי המוקדשים (קודם הפדיון) איז א דבר האסור („מתועב“) מצד דער חפצא (דוקא דורך פדיון ווערט עס מותר באכילה).

משא"כ בכור בעל מום, וויבאלד ער איז מותר באכילה (אן פדי'), קומט אויס,

(34) פרשתנו יד, אי"ב.

(35) וראה גם לעיל סעיף ב' מ"ש המפרשים בטעם פלוגתא ר"א ואחרים.

(32) ראה גם ספורנו עה"פ.

(33) להעיר משבת (פו, ב. ושי"ג) דאכלין שקצים ורמשים חביל גופיהו. וראה שם קמה, ב.

איז עאכונ"כ אז ס'האט ניט קיין ארט צו רעכענען זיך מיטן צער הכי מועט פון צרימת האוון, אויב אז דורכדעם וועט די בהמה קענען גענוצט ווערן לאכילת אדם.

ח. עפ"ז וועט אויך רעכט ווערן סיומ לשון רש"י, "ובא ולמד כאן שלא ישחט ויאכל על אותו המום";

וויבאלד אז אין דער בהמה איז ניטא קיין "תיעוב" — ס'איז נאָר וואָס "תעבתי לך", תורה האָט גע'אָסר'ט דעם גברא צו טאָן דאָס און דערפאַר איז "לא תאכל" — איז דער איסור "לא תאכל" (ע"ד הפשט) נאָר אויף דעם גברא וואָס האָט עובר געווען אויף דעם "תעבתי לך". משא"כ באַ אַנדערע, וואָס ביי זיי איז ניט געווען די פעולה האסורה — און די זאך אליין איז דאָך ניט קיין דבר מתועב — איז ניטאָ קיין איסור אכילה.

און דאָס איז רש"י מדייק:

(א) "ובא ולמד כאן שלא ישחט ויאכל" — ניט אז דער בכור איז געוואָרן אסור באכילה, נאָר עס איז בלויז אַן איסור אויף דעם אדם וואָס "צום און בכור כדי לשוחטו", אַז "הוא" לא ישחט (ווי ער האָט געוואָלט) ויאכל".

(ב) "על אותו המום" — וואָרום דער בכור איז ניט געוואָרן אסור באכילה און ס'איז ניט קיין דבר מתועב, עס איז נאָר וואָס אויף דעם אדם שצום און הבכור איז דאָ אַן איסור לשוחטו, מצד זיין פעולה האסורה — כדי עס זאָל נתקיים ווערן מחשבתו "צום און כו' כדי לשחטו" (וואָס נאָר מצד דעם איז עס "תעבתי לך") — איז במילא פאַרשטאַנדיק, אַז אויב נולד בו מום אחר, און פון דער בהמה איז סיי ווי נפקע געוואָרן קדושת הבכור (למזבח), איז ניטאָ קיין אָרט פאַרן איסור מצד "כל שתעבתי לך", וויבאלד אַז אפילו לולא

אז אין זיין מציאות איז ניטאָ קיין דבר מתועב. דער חסרון ("תיעוב") דאָ איז בלויז מצד דעם גברא, וועלכער האָט (דורך הטלת המום) מפקיע געווען פון דעם בכור די קדושה צו זיין ראוי למזבח³⁶ (אבער אויך דערנאָך איז דער בכור בעל מום ניט קיין דבר מתועב).

און בלויז מצד דעם, וואָס הטלת מום בבכור איז "דבר שתעבתי לך" — ווערט עס אסור באכילה³⁶.

און דערמיט וועט מען אויך פאַרשטיין פאַרוואָס רש"י:

(א) נוצט דוקא די דוגמא פון "צום און בכור" — און ניט אַן אַנדער מום — ווייל דערמיט איז רש"י מדגיש אַז דאָ האָט זיך ניט געשאַפן (דורך הטלת המום) קיין דבר מתועב אין דעם בכור, אפילו ניט במובן גשמי כפשוטו. וואָרום צרימת האוון איז ניט קיין מום וואָס איז פוגע באיזה אופן שהוא אין דער בהמה ופעולותי, ואדרבה: דער ענין פון צרימת האוון איז אַ דבר הנהוג ורגיל אפילו בבני אדם³⁷.

(ב) רש"י איז מוסיף "כדי לשוחטו במדינה" — דערמיט איז רש"י שולל נאכמער, אַז אפילו דער צער וואָס די בהמה האָט פון צרימת האוון קען ניט גערעכנט ווערן אַלס אַ דבר בלתי רצוי, וויבאלד ער טוט עס "כדי לשוחטו"; אויב אַז צוליב אכילת אדם רעכנט מען זיך ניט מיטן צער הבהמה שבשחיטתה,

(36) ע"ד מ"ש בגי'א כאו.

(36*) ולהעיר מבית אפרים יו"ד (ס" עה בסופו), ששיטת התוס' (הגיל הערה 12) שצורם און בכור אינו בכל תאכל כל תועבה, הוא לפי ש"ל ד"כל שתעבתי לך" הוא רק כאשר "המעשה עצמו הוא מתועב מצד המעשה ולא מצד העושה". ע"ש.

(37) כמפורש גם במפשי"מ (תשא לב, ב"ג). וראה

לקרש ח"א ע' 92.

משא"כ אנדערע אידן, וואס האבן ניט עובר געווען אויף דעם איסור פון „בשל בשר בחלב“, זיינען ניט אסור אין דעם מצד „לא תאכל כל תועבה“, נאר בלויז מצד דעם וואס ג' פעמים נכתב בתורה „לא תבשל גו“.

און דאס איז רש"י מדייק „בשל בשר בחלב“. . . והזהיר כאן על אכילתו — פון דעם פסוק לערנט מען אפ אן אזהרה מיוחדת („וזהיר כאן“) צו דעם וואס „בשל בשר בחלב“, וויבאלד אז ער האט געטאן א „דבר שתעבתי לך“.

וואס דאס ברענגט ארויס (כנ"ל) נאכ-מער די מעלה פון אידן, ווי זיי זיינען „עם קדוש... לה“ „און אין זיי „בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה“.

(משיחת ש"פ ראה תשד"מ)

פעולתו האסורה איז די בהמה ראוי' לאכילה.

ט. ע"פ כל זה איז פארענטפערט בפשטות די צווייטע דוגמא פון רש"י — „בשל בשר בחלב כו“:

רש"י איז מדייק בלשונן „בשל בשר בחלב כו“ — ניט ווי לשון הגמרא „מנין לבשר בחלב שאסור באכילה“ — ווייל לויט שיטת רש"י (בפירושו על התורה, פשוטו של מקרא) איז דער גאנצער איסור פון „לא תאכל כל תועבה“ נאר אן ענין בשייכות צו דעם גברא וועלכער האט עובר געווען און געטאן א פעולה האסורה (אפילו ווען איז דער זאך איז ניטא קיין ענין של תיעוב).

ועד"ז בעניננו: דער איסור פון אכילת בשר בחלב וואס ווערט אפגעלערנט פון „לא תאכל כל תועבה“ איז ניט פאר-בונדן מיטן גוף המאכל, נאר מיט דעם גברא וואס האט עובר געווען און מבשל געווען דעם בשר בחלב, אז צוליב זיין פעולה האסורה אין דעם מאכל איז פאר אים נאסר געווארן דער מאכל מיט אן איסור נוסף באכילתו („לא תאכל כל תועבה“³⁸).

ובפרט שהם מב' מקומות, ספרי וגמ' — כי בתחילה מפרש עיקר חידוש הקרא, כשכל האיסור הוא רק מצד הגברא (כצדס און בכור), ואח"כ מוסיף, שמוזה למדים ג"כ, דגם כשהדבר נאסר מצד החפצא (כבשר בחלב), כאם יש גם איסור גברא (איסור בישול) נתוסף ע"ז עוד איסור על גברא זה.

(38) ע"פ המבואר בפנים יומתק סדר הדוגמאות ברש"י (ובכלל — למה נקט רש"י שתי דוגמאות,

שופטים

קיום העולם, און דעריבער איז דער אויבערשטער ניט מותר אויף א הנהגה וואס איז בסתירה צו „דין“; אבער ווי פאסט צו זאגן „מכל מה שבראתי איני אוהב אלא את הדין“?

(ד) פון דעם וואס דער מדרש גיט א משל פון „הי אוהב את הקטן יותר מכולן“ איז מובן, אז די חביבות פון אידן „עם שאני אוהב“, צוליב וועלכער דער אויבערשטער גיט זיי דעם ענין פון „משפט“, איז בדוגמא צו דער חביבות פון א בן קטן דוקא. ומהאי טעמא ברענגט ער (אין נמשל) דוקא דעם פסוק „כי נער ישראל ואהבהו“ (און ניט פריערדיקע פסוקים ובחומש: „מאהבת ה' אתכם“, „כי אהבך ה'“, וכיו"ב) — ווייל דא (אין דעם ענין פון נתינת משפט ודיו) איז נוגע דוקא די חביבות מצד דעם וואס אידן זיינען „נער (ישראל)“, בן קטן דוקא.

א. אויפן פסוק „שופטים ושוטרים (תתן לך)“ שטייט איז מדרש רבה: „איר לוי, למחיד, למלך שהיו לו בנים הרבה והי' אוהב את הקטן יותר מכולן והי' לו פרדס אחד והי' אוהבו יותר מכל מה שהי' לו, אמר המלך נותן אני את הפרדס הזה שאני אוהבו מכל מה שיש לי לבני הקטן שאני אוהבו מכל בני, כך אמר הקב"ה, מכל האומות שבראתי איני אוהב אלא לישראל שנאמר² כי נער ישראל ואהבהו, מכל מה שבראתי איני אוהב אלא את הדין שנאמר³ כי אני ה' אוהב משפט, אמר הקב"ה, נותן אני מה שאהבתי לעם שאני אוהב, הוי שופטים ושוטרים“.

איז ניט מובן:

(א) דער צוועק פון א משל איז דאך צו מוסיף זיין ביאור אין נמשל — וואס גיט צו בנדויז דער משל („למלך שהיו לו בנים הרבה כו' והי' לו פרדס אחד כו'“) אויפן נמשל?

ובכלל — דאס וואס מען גיט א דבר חביב ביותר צו דעם וואס איז אוהב ביותר — איז אן ענין פשוט וואס פא-דערט ניט קיין משל!

(ב) לרוב הפשיטות — איז ניט מובן דער „דומה למלך“ — בא יעדער מענשן איז דאך דאס אזוי?

(ג) ווי איז מתאים צו זאגן אז „מכל מה שבראתי איני אוהב אלא את הדין“? „דין“ איז טאקע אן ענין הכרחי צוליב

(4) אבות ספ"א (הובא ביל"ש ריש פרשתנו): על ג' דברים העולם קיים כו'. וראה הנסמן בהערה 7.
(5) ראה בארוכה טור ריש ח"מ. ושינ.
(6) ועוד: איך מתאים הביטוי „אהבה“ בנוגע לדין ומשפט (ע"ד השאלה בדין שופטים ושוטרים תרליג (קה"ת, תשס"ז) בנוגע ללשון „שמחה“ שנאמר בשיבות למשפט, דמיון השמחה כו").
(7) ראה טור שם בתחלתו (מפי רבינו יונה). וראה פרישה שם בארוכה ל"א. אין שייך לומר שבשביל דין אמת ושלוש נברא העולם שהרי אינם אלא ביטול ושמירה מקלקול כו' אבלי אין להם ית' בעצמם אותם ג' שום כבוד או נחת רוח. ע"ש.
(8) ואתחנן ז, ח.
(9) תצא כג, ו.

* כ"ה בדפוס ראשון (פפא"מ תע"ב). ולפנינו אבל אם (לכאן ט"ס) אין.
** כ"ה גם בדפוס ראשון. וצ"ע.

(1) פ"ה ז.
(2) ודע י"א, א.
(3) ישעי' ס"א, ח.